

A FELNŐTTKORI TANULÁS ÉS KOMPETENCIAFEJLESZTÉS SZEREPE A NEET FIATALOK ÉS A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK MUNKAERŐPIACI ESÉLYEINEK JAVÍTÁSÁBAN BELSŐ-SOMOGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TELEPÜLÉSEIN

Bognár Mária

Témavezető: Dr. habil. Németh Balázs Bánk

Pécsi Tudományegyetem

Bölcsészet - és Társadalomtudományi Kar

Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

2026. 05. 26.

KUTATÁSI PROBLÉMA

A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÉRSÉGEK PROBLÉMÁI

Modern infrastruktúra elemek hiánya

Alacsonyabb oktatási színvonal

A fejlett társadalmi- és szociális háttér hiánya →

- **Iskolai lemorzsolódás**

- **Alacsony iskolai végzettség**

- **Munkanélküliség, szegénység, rossz egészségi állapot, bűnözés, társadalmi viszonyok folyamatos újratermelődése**

- **Funkcionális analfabetizmus** (rohamos léptékben fejlődő, tudásalapú társadalomban)

Magasabb státuszú lakosság elvándorol

A lakosság elöregszik, kihál vagy alacsony státuszú csoportok költöznek be

Elszigetelődés, gettósodó térségek, települések

Kistelepülések tűnnek el

Megoldás: kistelepülési szintre decentralizált képzések

DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJA

Településvizsgálat nevelésszociológiai vonatkozásban (gazdasági helyzete, társadalmi összetétele, sérülékeny társadalmi csoport élethelyzetének vizsgálata)

Esélyegyenlőség megteremtése

A térségek innováció fejlesztésének alapja a megfelelő emberi erőforrás képzése, ezért fontos **a mindenki számára elérhető oktatás létrehozása → munkaerőpiacra orientálás**

Kistelepülési szintre, helyi igényekre redukált képzések (kompetenciafejlesztő, szakmára irányuló, 8 általános osztály megszerzése)

Résztevők számának növekedése → alacsony társadalmi réteg kulturális felzárkóztatása → életkörülményeinek javulása → közösségi élet felpezsdülése → Hátrányos helyzet csökkenése

Nem termelődnének újra a társadalmi viszonyok

Művelődési házak, könyvtárak, digitális jólét pontok, munkaügyi központok által szervezett partnerségek, önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok által biztosított terek

Felnőttképző intézmények vizsgálata (módszerek, működés)

A TÉMA RELEVANCIÁJA ÉS AKTUALITÁSA

- ▶ Valós társadalmi probléma → nevelésszociológiai megoldások
- ▶ Technika, tudomány, technológia gyors fejlődése → hiányos az emberi tudás
- ▶ Lifelong learning - boldogulás, létfenntartás, gazdasági fejlődés elérése
- ▶ A rurális területek iskolarendszeren kívüli felnőttképzésre irányuló törekvéseinek feltárása szükséges, nem áll rendelkezésre elegendő kutatás

A KUTATÁS CÉLJA

- I. A felnőttképző intézmények, a településvezetők, a közművelődési szakemberek kollaborációjának megvalósulása a kistelepülési szintre decentralizált felnőttképzések létrehozása érdekében.
- II. A Somogy vármegyei felnőttképző intézmények által biztosított kompetenciafejlesztési lehetőségek, a felnőttképzésben használatos oktatási módszerek elemzése.
- III. NEET fiatalok (Not in Education, Employment or Training – Nem foglalkoztatott, oktatásban vagy képzésben nem részesülő (Európai Alapítvány, 2021)), és a tartós munkanélküliek motivációjának feltárása a felnőttképzésben való részvételre. A célcsoport képzettségi szintje, foglalkoztatottsága, szociokulturális háttere közötti összefüggések vizsgálata. A válaszadók elégedettségének, kompetenciafejlesztési igényüknek az elemzése.

A kutatási célok elérése érdekében: közösségi találkozók létrehozása a célcsoport részére, ahol a kompetenciafejlesztés és az autonóm tanulásra irányítás megvalósul.

HIPOTÉZISEK

H1. A személyes motivációk és a közösségi kapcsolatok hiányának kombinációja gátolja az alacsony iskolai végzettségű, munkanélküli felnőttek aktív részvételét a felnőttképzési programokban, annak ellenére, hogy felismerik a programok által nyújtott előnyöket, és hajlandóak lennének javítani saját, valamint családjuk életén.

H2. A településvezetők és a felnőttképzők közötti egyértelmű kommunikáció hiánya akadályozza a képzések hatékony megszervezését és népszerűsítését.

H3. A felnőttképzési és szakképzési törvények gyakori módosításai, valamint az informatika gyors fejlődése jelentős hatással voltak a képzési struktúrák és módszerek átalakulására, különösen a fiatalabb, 16-30 éves korosztály igényeinek változására.

H4. A célcsoport alacsony iskolai végzettségének és korai középiskola-elhagyásának hátterében strukturális, gazdasági és társadalmi tényezők állnak, amelyek tartósan befolyásolják a munkához és a képzésekhez való hozzáállásukat.

KUTATÁSI KÉRDÉSEK

Motiváltak Beleg, Kisbajom, Kutas települések vezetői, közművelődési szakemberei és a felnőttképzők a közös együttműködésre a decentralizált képzések megszervezésére?

A településvezetők és intézmények képzési gyakorlatára, módszereire, együttműködési lehetőségeire és a képzések tapasztalataira fókuszál.

Motiváltak a NEET fiatalok és a tartós munkanélküliek csoportja a decentralizált képzéseken való részvételre?

A NEET fiatalok és a tartós munkanélküliségben élők szociodemográfiai jellemzőit, iskolázottságát, elégedettségét, képzési motivációját és az ezeket befolyásoló társadalmi és családi tényezőket vizsgálja.

MÓDSZEREK

- FELNŐTTKÉPZÉS kialakulása, története, gyökerei, oktatáspolitikai változása, hatályos törvények, finanszírozása, módszerei, a vizsgált települések története, gazdasági helyzete, HEP

Kvantitatív:
Szakirodalom
tanulmányozása
(2020)

Első mintavétel
Google Forms
kérdőív
(2021. 04-07)

- Somogy vármegyei
- - Felnőttképző intézmények
- - Településvezetők
- - Felnőtt lakosok

Somogy vármegye -
Nagyatádi Járás -
Beleg, Kisbajom és
Kutas településeken
élő tartós
munkanélküliek és a
NEET fiatalok
csoportja

Második mintavétel
Papír alapú
kérdőívek
(2023. 05-11)

Harmadik mintavétel
Google Forms
kérdőív
(2025. 01-02)

- Somogy vármegyei
felnőttképző
intézmények

Kvalitatív: 2021. 04 - 2024. 12. Mélyinterjúk, tréningek szervezése

Településvizsgálat (Beleg, Kisbajom, Kutas) - társadalmi összetétel, gazdasági helyzet, közművelődési szakemberek, településvezetők, Roma Nemzetiségi Önkormányzatok bevonásával – SWOT analízis

ELSŐ MINTAVÉTEL – 2021. 04-07.

Cél: Felmérni, nyitottak-e a felnőttképzők és az önkormányzatok a kistérségekre decentralizált képzések megvalósítására. A felnőttek képzési igényét. A felnőttképzők alkalmaznak-e élménypedagógiai elemeket az oktatás folyamán, mennyire befolyásolja a működést a felnőttképzésről szóló törvény gyakori változása.

Kérdések:

- Használják a képzéseken innovatív eszközöket?
- Alkalmaznak élményalapú oktatási elemeket?
- Tartanak személyes kapcsolatot az önkormányzatokkal?
- Milyen reakciókat váltott ki a Covid-19 vírus okozta pandémiás helyzet?
- Milyen humánerőforrással rendelkezik a település?
- Van alkalmas helyszín a helyi képzések megszervezéséhez?
- Milyen típusú felnőttképzést szerveztek?
- Részt vennének a helyben szervezett felnőttképzésen? Milyen jellegűn?
- Könnyebb az elhelyezkedés a szakma megszerzését követően?

Adatok és módszertani jellemzők:

- Google Forms kérdőívek

Somogy vármegyei

-Felnőttképző intézmények

30 kérdés

(126(39)/19, 58%)

- Településvezetők

19 kérdés

(243/34, 14%)

- Felnőtt lakosok

20 kérdés

(190 000/2500/334, 0,1%)

Elvetés!

MÁSODIK MINTAVÉTEL – 2023. 05-11.

Cél: Felmérni a NEET fiatalok és a tartós munkanélküliségben élők motivációját a decentralizált képzéseken való részvételre, valamint a demográfiai, a szociokulturális, az elégedettségi, a képzettségi szintet.

Kérdések:

- Szülők(kitöltő) végzettségi szintje milyen magas?
- Szívesen venne részt lakóhelyén közösségépítő találkozókra?
- Rendelkezik rendszeres havi jövedelemmel?
- Vett már részt felnőttképzési tanfolyamon?
- Könnyebb az elhelyezkedés szakmaszerzést követően?
- Elégedett jelenlegi élethelyzetével?
- Szívesen vette részt kompetenciafejlesztő tanfolyamokon?
- Vélemény a közösségépítésről, az előrelépést segítő tanfolyamokról.

Adatok és módszertani jellemzők:

- Papír alapú kérdőívek
- 30 kérdés
- Somogy vármegye - Nagyatádi Járás –
- Beleg, Kisbajom és Kutas
- NEET fiatalok és a tartós munkanélküliek csoportja
(400/215/109- 40%)

HARMADIK MINTAVÉTEL – 2025. 01-02.

Cél: Összehasonlítás a korábbi adatokkal.
Mennyire lettek sikeresek az akkor kikényszerített online megoldások napjainkra, valamint a 2020-as szigorú felnőttképzési törvénymódosítás hogyan befolyásolta a működést.

Kérdések:

- A 2021-es Felnőttképző intézmények kutatási kérdéseinek mintájára, a törvénymódosítás okozta fogalombővítés, - változáshoz igazodva.

Adatok és módszertani jellemzők:

- Google Forms kérdőív
- Somogy vármegyei felnőttképző intézmények
- (294/39/22, 56%)

MÉLYINTERJÚ – 2021. 04 - 2024. 12.

Cél: A NEET fiatalok és a tartós munkanélküliségben élők ösztönzése a felnőttképzésben való részvételre, valamint a településvezetők, roma nemzetiségi önkormányzat-vezetők, kulturális szakemberek támogatásának elnyerése a képzések megvalósításához.

Kérdések:

A 2023-as papír alapú kérdőívek kérdéseire hasonló

Demográfiai, szociokulturális, elégedettségi, képzettségi szintre utaló

Adatok és módszertani jellemzők:

- Személyes interjú
- 148/102-68%
- Településvezetők: 3/3
- Roma Nemzetiségi Önkormányzat-vezetők: 3/3
- Közművelődési szakember: 3/3
- Pedagógusok: 16/16
- Nyilvántartott NEET fiatal: 6
- Nem nyilvántartott NEET fiatal: 17
- Nyilvántartott munkanélküli: 8
- Nem nyilvántartott munkanélküli: 8
- Bejelentett munkával rendelkezik: 5
- Szociális ellátásban részesül: 6
- Közfoglalkoztatott: 9
- GYET ellátásban részesül: 18

SOMOGY
VÁRMEGYEI
FELNŐTTKÉPZŐ
INTÉZMÉNYEK
- A 2021-BEN ÉS
2025-BEN KÉSZÜLT
ONLINE KÉRDŐÍVES
FELMÉRÉS
EREDMÉNYEI

2021: alapkompétencia-fejlesztés (32%),
2025: hatósági (jogszabály alapján szervezett) (27%)
és a nem szakmára épülő programkövetelményes
szakképesítés (32%)

2021: 16%, 2025: 9% tartott kihelyezett képzést

2021: 92%, 2025: 27% szerint magasabb a részvételi
arány a kihelyezett képzéseken

2021: 77%, 2025: 76% - nem segítenek az
önkormányzatok

2021: 74%, 2025: 50% tartana személyes kapcsolatot
az önkormányzatokkal

2021: 79%, 2025: 86% használ innovatív eszközöket

2021: 21%, 2025: 55% áttért a digitális oktatásra
(Covid19-vírus okozta)

NEET FIATALOK ÉS TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK - 2023-KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

Tartós munkanélküliek: 56%-a NEET fiatal: 58%-a él
gyerekkel, házas/élettársával → Korai gyermekvállalás

Alacsony iskolázottak gyermekei is alacsonyan
iskolázottak lesznek (Kozma, 2001) Kitöltők 38%-a, apák
40%-a szerzett magasabb szintű végzettséget

Tartós munkanélküliek 30%-a, NEET fiatalok 32%-a NEM
rendelkezik havi biztos jövedelemmel

Tartós munkanélküliek 52%-a, NEET fiatalok 70%-a
elégedett életével

Tartós munkanélküliek 64%-a, NEET fiatalok 70%-a nem
vett részt felnőttképzésben

Tartós munkanélküliek 69%-a NEET fiatalok: 61%-a részt
venne a decentralizált képzésen

Tartós munkanélküliek 80%-a, NEET fiatalok 55%-a
személyes kontaktot választja online helyett

MÉLYINTERJÚK EREDMÉNYEI

Településvezetők,
Közművelődési
szakemberek, Pedagógusok

- Negatív tapasztalatok (céltalanság, züllött életmód, pesszimizmus, elidegenedés, érdektelenség, adományvárás)

Roma Nemzetiségi
Önkormányzat-vezetők

- Erős a kontrollhiány a felnőttképzésben és a programokban

NEET fiatalok és a tartós
munkanélküliek csoportja

- Mélyszegénység, nem tartják hasznosnak a szakmaszerzést, 8 évfolyam megszerzése a cél, szülőktől alacsonyabb iskolai végzettség, álláskeresési kudarc

Közfoglalkoztatottak

- Közmunka: kényelmes kereseti lehetőség

A célcsoport motiválatlan, itt már csak a NEET fiatalok 6%-a, a tartós munkanélküliek 31%-a venne részt képzésen. NEET fiatalok 97%-a, tartós munkanélküliek 72%-a elégedett életével. Illegális munkavállalás.

Lemorzsolódás oka:

- korai gyermekvállalást, a családi megélhetési kényszert, az azonnali jövedelemigényt, a középiskolák elérhetetlenségét (főként utazási idő és költségek), a támogató családi háttér hiányát

Munkanélküliség oka:

- helyi munkahelyek hiánya, ingázás költsége, ideje, megoldatlan gyermekfelügyelet
- szociális transzferek (majdnem akkora összeget kapnak, mint a minimálbérből levont utazási költség)

HIPOTÉZISVIZSGÁLAT I.

A személyes motivációk és a közösségi kapcsolatok hiányának kombinációja gátolja az alacsony iskolai végzettségű, munkanélküli felnőttek aktív részvételét a felnőttképzési programokban, annak ellenére, hogy felismerik a programok által nyújtott előnyöket, és hajlandóak lennének javítani saját, valamint családjuk életén.

A kutatás igazolta, hogy az alacsony iskolázottságú, munkanélküli csoportoknál a motiváció és a közösségi kapcsolatok hiánya gátolja a felnőttképzésben való részvételt. Bár sokan nyitottak lennének a tanulásra és életkörülményeik javítására, a tényleges részvétel mégis alacsony, amit az interjúk és a kérdőívek is alátámasztanak. Elégedettek az életükkel a célcsoport tagjai az alacsony iskolázottság, munkanélküliség ellenére.

A célcsoportba tartozók **elégedettségének** oka:

Ez egy fajta pszichológiai védekező mechanizmus, a túlélés záloga. Ez az elméleti összefüggés magyarázatot adhat az interjúimban tapasztalt passzivitásra és elégedettségi paradoxonra, vagyis a célcsoport nem a jólét miatt elégedett, hanem mert az alacsony kompetenciaszint miatt nem lát reális esélyt a változtatásra. Ezt Seligman „tanult tehetetlenség jelensége” és Appadurai „aspirációs csapda” elmélete magyarázza (Seligman, 2000; Appadurai, 2004).

HIPOTÉZISVIZSGÁLAT II.

A településvezetők és a felnőttképzők közötti egyértelmű kommunikáció hiánya akadályozza a képzések hatékony megszervezését és népszerűsítését.

Részben igazolódott a hipotézis, megvalósulhat a kollaboráció a felnőttképzők és a településvezetők között.

A településvezetők és a felnőttképzők közötti együttműködés hiányos, bár alapvetően nyitottak lennének rá, a bizalmatlanság és korábbi negatív tapasztalatok akadályozzák a hatékony közös munkát.

HIPOTÉZISVIZSGÁLAT III.

A felnőttképzési és szakképzési törvények gyakori módosításai, valamint az informatika gyors fejlődése jelentős hatással voltak a képzési struktúrák és módszerek átalakulására, különösen a fiatalabb, 16-30 éves korosztály igényeinek változására.

Egyetértek ezzel a hipotézissel, mert a jogszabályi változások és a technológiai fejlődés átalakították a képzési kínálatot és módszereket, de az online oktatás nem növelte érdemben a részvételt. A fiatalok képzési igényei eltolódtak a szakmai képesítések irányába, míg más korcsoportoknál ez kevésbé változott.

Az informatika rohamos léptékű fejlődésével az innovatív eszközök, élménypedagógiai módszerek gyakoribb használata egyértelművé válik. A részvételi arányt nem befolyásolja az alkalmazott oktatási módszer, sem az online képzés jelenléte nem emelte a felnőttképzésben résztvevők számát.

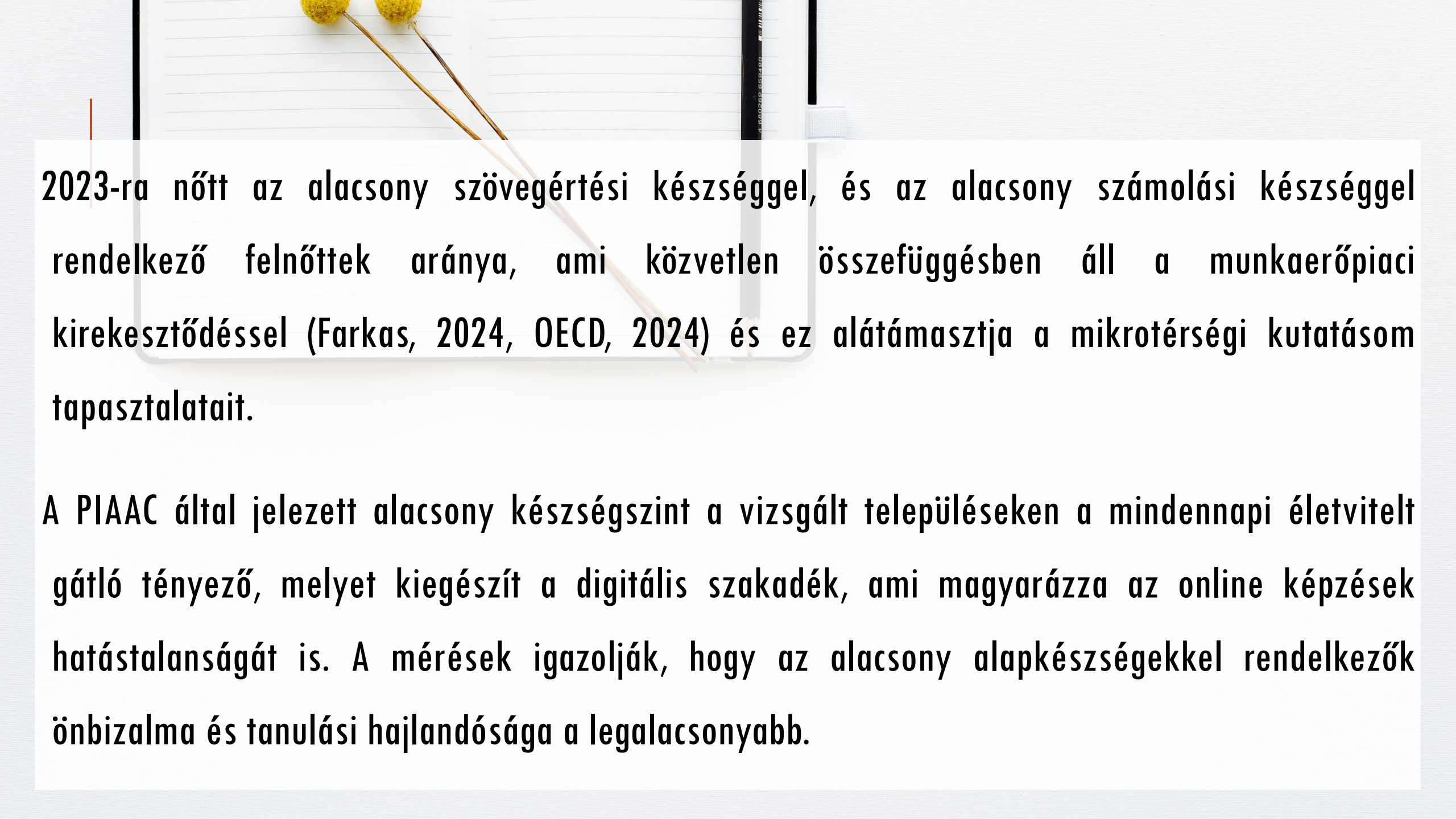
Az Oktatási és Képzési Figyelő 2024-ben megállapította, hogy a felnőttkori tanulásban való részvétel alacsony és a haladás lassú, különösen azoknál a csoportoknál, melyeknek leginkább szüksége lenne a felnőttkori tanulásra (Kardos, 2025).

HIPOTÉZISVIZSGÁLAT IV.

A célcsoport alacsony iskolai végzettségének és korai középiskola-elhagyásának hátterében strukturális, gazdasági és társadalmi tényezők állnak, amelyek tartósan befolyásolják a munkához és a képzésekhez való hozzáállásukat.

A vizsgálat megerősítette, hogy az alacsony iskolázottság és a lemorzsolódás mögött összetett társadalmi és gazdasági okok állnak (pl. szegénység, családi háttér, digitális hiányosságok), amelyek tartósan befolyásolják a tanuláshoz és munkához való viszonyt.

A célcsoport szociális környezete nem támogató a felnőttképzésben való részvételre. A településvezetők, roma önkormányzat vezetők, művelődési szakemberek, pedagógusok tisztában vannak a célcsoport adottságaival, életvitelével, szeretnének segíteni, de állami finanszírozás hiányában ezt lehetetlennek tartják.

2023-ra nőtt az alacsony szövegértési készséggel, és az alacsony számolási készséggel rendelkező felnőttek aránya, ami közvetlen összefüggésben áll a munkaerőpiaci kirekesztődéssel (Farkas, 2024, OECD, 2024) és ez alátámasztja a mikrotérségi kutatásom tapasztalatait.

A PIAAC által jelezett alacsony készség szint a vizsgált településeken a mindennapi életvitelt gátló tényező, melyet kiegészít a digitális szakadék, ami magyarázza az online képzések hatástalanságát is. A mérések igazolják, hogy az alacsony alapkészségekkel rendelkezők önbizalma és tanulási hajlandósága a legalacsonyabb.

SZÜLŐI FÓRUM - ÖNISMERETI TRÉNING

Tartós munkanélküliségben, szociális segéllyel, alkalmi munkával vagy NEET fiataalként tengődnek, gyakori az általános iskolát félbehagyott édesanyák száma.

A bizonytalan megélhetés, az alapkompentenciák elsajátításának hiánya a jelenlegi általános iskolai tanulók (vagyis a gyermekeik) teljesítményében, viselkedésében is mérhető és aggasztó képet mutat.

Cél:

- Tudja gyermekét segíteni, fejleszteni a családi környezetben
- Fejlődjön minden szülő egyéni kulcskompetenciája
- Irányt mutassunk a további fejlődés, a szakmaszerzés, a magasabb iskolai végzettség (legalább a nyolc általános) eléréséhez

Két hetente, 200/2-5 résztvevő

Témák:

1. Önismeret
2. Személyiség
3. Kommunikáció
4. Hatékony kommunikáció, gátak, stratégiák
5. Máságok
6. Konfliktuskezelés, problémamegoldás, asszertivitás
7. Egészséges életvezetés, ételintolerancia, szenvedélybetegségek
8. Stressz, depresszió
9. Abúzus – Családon belüli erőszak
10. Cyberbullying
11. Viktimológia
12. Helyesírás, szövegértés

KÖVETKEZTETÉSEK

A jelenlegi felnőttképzési rendszer nem igazodik megfelelően a célcsoport igényeihez.

A célközönség motiválatlan, erősebb közösségi kohézió, kontroláltabb felnőttképzési programok szükségesek.

Településvezetők, felnőttképző intézmények, kulturális szakemberek összefogása szükséges a decentralizált felnőttképzések megvalósításához.

Fontos a helyi gazdaság fejlesztése és a közösségi aktivitás erősítése a tartós változás érdekében.

JAVASLATOK A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK TÜKRÉBEN

- Oktatáspolitikai

Alulról építkező kompetenciafejlesztő tréningek, közösségi találkozók

Autonóm tanulásra nevelés

Mentorálás

- Terület- és településfejlődés gazdasági és társadalmi folyamat tudomány

Településvezetők, kulturális szakemberek összefogása

Helyi Esélyegyenlőségi Programokban leírtak vállalása

Közösségi programok

- Gazdálkodás és szervezéstudomány

Munkalehetőség (utazási) megteremtése

Vállalkozóvá válás segítése

SZAKIRODALOM

- Bajusz, K., Filó, Cs. & Németh, B. (2004). *A magyar felnőttoktatás története a 20. század közepéig*. PTE TTK FEEFI.
- Benedek, A., Csoma, Gy. & Harangi, L. (2002). *Felnőttoktatási és –képzési lexikon*. Magyar Pedagógiai Társaság: OKI: Szaktudás Kiadó Ház.
- Benedek, A. & Szép, Zs. (2006). *Közvetett finanszírozási technikák a felnőttképzésben Nemzetközi kitekintés és a hazai adaptáció lehetőségei, ajánlások a jogi-pénzügyi szabályozásra*. Kutatási zárótanulmány. Nemzeti Felnőttképzési Intézet.
- Eurydice (2024). *Intézményvezetés a felnőttoktatásban és a felnőttképzésben*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hu/national-education-systems/hungary/intezmenyvezetes-felnottoktatásban-es-felnottkepzésben> (2025.02.01.)
- European Commission (2024). *Adult education and training* <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hu/euryperia/hungary/felnottoktatás-es-felnottkepzés?etrans=en> (2025.03.21.)
- Farkas, É. (2013). *A Lifelong Learning mobilitási eszközök alkalmazási gyakorlata Magyarországon*. SZTE JGYPK.
- Farkas, É. (2021). *A magyar szakképzés átalakulása és annak hatásai a munkaerőpiacra*. Oktatási Kutató és Fejlesztő Intézet. - Forray, R. K. (2011). *Felnőttek a felsőoktatásban, A megújuló felnőttképzés*. In Zrinszky, L. (Ed.), *Tanulmányok a neveléstudomány köréből* (pp. 100-106). Gondolat Kiadó.
- Forray R. K. & Hegedűs T. A. (2003). *Cigányok, Iskola, Oktatáspolitiká*. Oktatáskutató Intézet - Új Mandátum Kiadó.
- Forray, R. K. & Juhász, E. (2008). *Az autonóm tanulás és az oktatás rendszere*. Új Pedagógiai Szemle, 58(3), 62–68.
- Halász, G. (2018). *Felnőttképzési rendszerek és munkaerőpiaci kihívások*. Nemzeti Közzolgálati Egyetem.
- Juhász, E. (2009a). *Tréningek tervezése és szervezése*. In Henczi, L. (Ed.), *Felnőttoktató* (pp. 328-332). Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Juhász, E. (2009b). *Közösségi szerveződés és a helyi közélet, Közösségi relációk: elméletek, narratívák, hipotézisek*. Belvedere Meridionale.
- Juhász, E. (2014). *Tanuló közösségek, közösségi tanulás*. CHEERD.
- Juhász, E. (2016). *A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon*. Csokonai Kiadó.

SZAKIRODALOM

- Kormos, M. M. (2021). *Felnőttképzési szakember és munkatárs képzés*. Tanfolyami segédanyag. Kormos Mónika Márta EV.
- Kozma, T. (2001). *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
- Kozma, T. (2010). *Regionális együttműködések a harmadfokú képzésben. Kutatás közben 227*. Educatio füzetek. Oktatókutató intézet.
- Kovács, T. (2009). „ÚjváRoma – Innovatív képzés, integráció és atipikus foglalkoztatási modell kialakítása és beüzemelése Újvárfalván” tanulmány.
- Kovács, T. (2012). (Ed.). *Jó szakmát tanulni!: Eredmények és fenntartás: Projekteredmények és fenntartási irányelvek összegzése a "Négy kistérség - egy projekt", Marcali, Barcs, Kadarkút, Nagyatád kistérségek összefogása a szak- és felnőttképzés fejlesztése érdekében megnevezésű projekt megvalósítása során*. Tipont Bt.
- Németh, B. (2020). Az élethosszig tartó tanulás koncepciója és a felsőoktatás modernizációjának kapcsolata. *Tudásmenedzsment*, 3(1).
- Németh, B. (2021a). A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás jövője – Trendek és kérdések. *Tudásmenedzsment*, 22(1) Különszám, 230-239.
- Németh, B. (2021b). A felsőoktatási LLL és a közösségfejlesztés összefüggései. *Közösségi Kapcsolódások - tanulmányok kultúráról és oktatásról*, 1(1-2), 15–20.
- Varga, A. (2015). *A nevelésszociológia alapjai*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék.
- Zachár, L. (2009). A felnőttképzés rendszere és főbb mutatói. <http://ofi.oh.gov.hu/felnottkepzes-rendszere-es-fobb-mutatoi> (2025.11.10.)
- Zrinszky, L. (2008). *A felnőttképzés tudománya*. Budapest: Okker Kiadó.

KÖSZÖNÖM A MEGTISZTELŐ FIGYELMET!

